

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 378/2024-61

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetihó v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného usadeným euroadvokátom JUDr. Ing. Jánosom Fialom-Butorom, Nejedlého 14, Bratislava, proti postupu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, ktorý znamenal stratu jeho štátneho občianstva Slovenskej republiky, takto

rozhodol:

- Konanie o ústavnej sťažnosti **p r e r u š u j e**.
- Súdnemu dvoru Európskej únie **p r e d k l a d á** prejudiciálnu otázku:

„Má sa čl. 21 ods. 1 v spojení s čl. 20 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie vykladať v tom zmysle, že bráni takému výkladu vnútroštátneho ustanovenia, podľa ktorého občan Európskej únie stráca štátne občianstvo, a teda aj občianstvo Európskej únie, ak uzavrie manželstvo s osobou rovnakého pohlavia v štáte, ktorý nie je členským štátom Európskej únie, z dôvodu nadobudnutia cudzieho štátneho občianstva na základe výslovného prejavu vôle, pričom podľa vnútroštátneho práva by k strate občianstva nedošlo, ak by išlo o uzavretie manželstva medzi osobami rôzneho pohlavia?“

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav

- Ústavnému súdu bola 9. mája 2024 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľa, ktorý namieta porušenie svojich základných práv postupom Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“), ktorý znamenal stratu jeho štátneho občianstva Slovenskej republiky.
- Účastníkmi konania sú v zmysle § 32 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) navrhovateľ (teda sťažovateľ) a ten, proti komu návrh na začatie konania smeruje (ministerstvo).
- Sťažovateľ sa narodil v [REDACTED] ako občan Slovenskej republiky. V súčasnosti žije a pracuje v [REDACTED]. Dňa 28. augusta 2022 sa vo Veľkej Británii zosobášil so svojím dlhoročným

partnerom a 7. februára 2023 sa tak stal naturalizovaným občanom Veľkej Británie. Túto skutočnosť oznámil 4. mája 2023 Veľvyslanectvu Slovenskej republiky v Londýne. V oznámení výslovne poukázal na to, že keďže získal štátne občianstvo svojho manžela počas trvania ich spoločného manželstva, nestráca občianstvo Slovenskej republiky a ani ho nechce stratiť, má záujem si ho ponechať. Požiadal, aby mu úrady potvrdili, že je naďalej občanom Slovenskej republiky.

4. Dňa 13. marca 2024 bolo sťažovateľovi doručené „*oznámenie o strate štátneho občianstva Slovenskej republiky podľa § 9 ods. 1 písm. b) a ods. 18 zákona NR SR č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (nepreukázaný pobyt 5 rokov)*“ bez označenia spisovou značkou z 9. januára 2024. Bol vyzvaný na odovzdanie dokladov totožnosti Slovenskej republiky (občianskeho preukazu a pasu), ktoré stratou občianstva stratili platnosť, čo aj urobil.

5. Sťažovateľ tvrdí, že k zásahu do jeho práv došlo postupom ministerstva, ktorý viedol k strate jeho štátneho občianstva Slovenskej republiky z dôvodu, že nadobudol cudzie štátne občianstvo uzatvorením manželstva s osobou rovnakého pohlavia (mužom). Podľa jeho názoru malo ministerstvo uplatniť výnimku stanovenú v § 9 ods. 17 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štátnom občianstve“), keďže britské občianstvo nadobudol za trvania spoločného manželstva s britským občanom. Podľa ministerstva však sťažovateľovo manželstvo nespĺňa požiadavku platného manželstva podľa zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, keďže bolo uzavreté medzi dvoma mužmi. Takýto postup podľa sťažovateľa znevýhodňuje osoby žijúce v manželstvách párov rovnakého pohlavia a zakladá nerovnaké zaobchádzanie s ním ako osobou a občanom, a to na základe jeho sexuálnej orientácie, resp. na základe jeho identity člena LGBTI+ komunity.

II.

Právny rámec

II.1. Právo Únie:

6. Podľa čl. 9 Zmluvy o Európskej únii:

„Únia dodržiava pri všetkých svojich činnostiach zásadu rovnosti občanov, ktorým sa dostáva rovnakej pozornosti zo strany jej inštitúcií, orgánov, úradov a agentúr. Občanom Únie je každá osoba, ktorá má štátnu príslušnosť členského štátu. Občianstvo Únie dopĺňa štátne občianstvo a nenahrádza ho.“

7. Podľa čl. 20 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len „ZFEÚ“):

„(1) Týmto sa ustanovuje občianstvo Únie. Občanom Únie je každá osoba, ktorá má štátnu príslušnosť členského štátu. Občianstvo Únie dopĺňa štátne občianstvo a nenahrádza ho.

(2) Občania Únie požívajú práva a podliehajú povinnostiam ustanoveným v zmluvách. Majú okrem iného:

a) právo na slobodný pohyb a pobyt na území členských štátov;

- b) právo voliť a byť volený vo voľbách do Európskeho parlamentu a vo voľbách do orgánov samosprávy obcí v členskom štáte, v ktorom majú bydlisko, za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci tohto štátu;*
- c) právo požívať na území tretej krajiny, v ktorej nie je zastúpený členský štát, ktorého sú štátnymi príslušníkmi, ochranu diplomatických a konzulárnych orgánov ktoréhokoľvek členského štátu za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci tohto štátu;*
- d) právo obrátiť sa s petíciou na Európsky parlament, obrátiť sa na európskeho ombudsmana a na inštitúcie a poradné orgány Únie v ktoromkoľvek jazyku zmlúv a dostať odpoveď v tom istom jazyku.*

Tieto práva sa uplatňujú v súlade s podmienkami a obmedzeniami vymedzenými v zmluvách a opatreniami prijatými na ich vykonanie. “

8. Podľa čl. 20 ods. 1 ZFEÚ:

„Každý občan Únie má právo slobodne sa pohybovať a zdržiavať na území členských štátov, pričom podlieha obmedzeniam a podmienkam ustanoveným v zmluvách a v opatreniach prijatých na ich vykonanie. “

II.2. Medzinárodné právo:

9. Európsky dohovor o občianstve zo 6. novembra 1997 bol prijatý v rámci Rady Európy a nadobudol platnosť 1. marca 2000. Na území Slovenskej republiky sa uplatňuje od 2. júla 2000. Podľa čl. 4 tohto dohovoru:

„Normy týkajúce sa občianstva každého zmluvného štátu budú vychádzať z týchto princípov:

- a. každý má právo na občianstvo;*
- b. musí sa predchádzať stavu bez štátnej príslušnosti;*
- c. nikto nebude svojvoľne zbavený svojho občianstva... “*

10. Podľa čl. 7 tohto dohovoru:

„(1) Zmluvný štát nemôže vo svojej vnútroštátnej právnej norme ustanoviť stratu občianstva zo zákona alebo na základe iniciatívy zmluvného štátu okrem týchto prípadov:

- a. dobrovoľné nadobudnutie ďalšieho občianstva;*
- b. nadobudnutie občianstva zmluvného štátu podvodným konaním, na základe falošnej informácie alebo zatajenia ľubovoľnej relevantnej skutočnosti žiadateľom. “*

II.3. Výber z judikatúry Súdneho dvora Európskej únie:

11. Bude nutné prihliadnuť na viaceré rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“). V prvom rade poukazuje ústavný súd na rozhodnutie v prípade Rottmann (rozsudok Súdneho dvora z 2. 3. 2010, C-135/08, ECLI:EU:C:2010:104).

12. Predmetom konania bola situácia rakúskeho štátneho príslušníka, ktorý získal nemecké občianstvo, pričom následne nemecké orgány zistili, že pri naturalizácii zamlčal podstatné

skutočnosti. Nemecko preto začalo konanie smerujúce k odňatiu jeho občianstva. Keďže rakúske občianstvo medzičasom stratil, odňatie nemeckého občianstva by viedlo nielen k strate štátneho občianstva členského štátu, ale aj k strate občianstva Európskej únie.

13. Súdny dvor v tejto súvislosti zdôraznil, že hoci podmienky nadobúdania a straty štátneho občianstva patria do právomoci členských štátov, výkon tejto právomoci musí rešpektovať právo Európskej únie, pokiaľ sa dotýka statusu občana Európskej únie. Občianstvo Európskej únie preto nemožno považovať za čisto odvodený inštitút bez vlastného právneho významu. Ak rozhodnutie vnútroštátneho orgánu vedie k strate občianstva Európskej únie, musí byť podrobené testu proporcionality (bod 55). Rozsudok vytvoril základnú doktrínu, podľa ktorej občianstvo Európskej únie predstavuje samostatnú hodnotu chránenú právom Európskej únie a členské štáty pri rozhodovaní o jeho strate nie sú úplne autonómne (bod 45).

14. Ďalším relevantným rozhodnutím je rozhodnutie vo veci Ruiz Zambrano (rozsudok z 8. 3. 2011, C-34/09, ECLI:EU:C:2011:124). Prípád sa týkal kolumbijského štátneho príslušníka, ktorého deti nadobudli belgické občianstvo. Belgické orgány odmietli priznať rodičovi pobytové a pracovné oprávnenie. Výsledkom by však bolo, že maloleté deti – občania Európskej únie – by boli nútené opustiť územie Európskej únie spolu so svojim rodičom.

15. Súdny dvor dospel k záveru, že čl. 20 ZFEÚ bráni takým opatreniam, ktoré by občanov Európskej únie pripravili o „*skutočné požívanie podstaty práv*“ vyplývajúcich z ich statusu občana Európskej únie (bod 42). Súdny dvor v tomto rozhodnutí tiež upozornil na početnosť rozhodnutí, v ktorých už konštatoval ústredný charakter európskeho občianstva. Konkrétne sa v rozhodnutí píše: „*Súdny dvor už viackrát uviedol, že status občana Únie má byť základným statusom štátnych príslušníkov členských štátov (pozri najmä rozsudky z 20. septembra 2001, Grzelczyk, C-184/99, Zb. s. I-6193, bod 31; zo 17. septembra 2002, Baumbast a R, C-413/99, Zb. s. I-7091, bod 82, a rozsudky Garcia Avello, už citovaný, bod 22, Zhu a Chen, už citovaný, bod 25, ako aj Rottmann, už citovaný, bod 43).*“

16. V kontexte straty občianstva sa javí relevantná aj vec Tjebbes a i. (rozsudok z 12. 3. 2019, C-221/17, ECLI:EU:C:2019:189). Išlo o automatickú stratu holandského občianstva osobami dlhodobo žijúcimi mimo Európskej únie. Keďže strata holandského občianstva zároveň znamenala stratu občianstva Európskej únie, Súdny dvor skúmal súlad takejto úpravy s právom Európskej únie. Súdny dvor síce uznal oprávnený záujem štátu zachovať efektívne puto medzi občanom a štátom, zdôraznil však, že strata občianstva Európskej únie nesmie nastať bez možnosti individuálneho posúdenia dôsledkov takéhoto rozhodnutia. Osobitne treba prihliadať na rodinný život, profesijné väzby a záujmy maloletých detí (body 44 a 45).

17. V tomto duchu sa nesú aj ďalšie rozhodnutia Súdneho dvora Udlændinge-og Integrationsministeriet (rozsudok z 5. 9. 2023, C-689/21, ECLI:EU:C:2023:626) a Stadt Duisburg (rozsudok z 25. 4. 2024, C-684/22, ECLI:EU:C:2024:345), keď Súdny dvor opakovane zdôrazňuje, že zlučiteľnosť s právom Európskej únie je podmienená na jednej strane účinným prístupom ku konaniu o zachovaní štátneho občianstva a na druhej strane tým, že také konanie musí zahŕňať preskúmanie primeranosti dôsledkov vyplývajúcich zo straty tohto štátneho občianstva z hľadiska práva Európskej únie zo strany príslušných orgánov.

18. Vo veci Coman (rozsudok z 5. 6. 2018, C-673/16, ECLI:EU:C:2018:385) bola otázka manželstiev párov rovnakého pohlavia riešená v súvislosti s právom občana Európskej únie na pohyb a pobyt na území členských štátov Európskej únie vyplývajúcim z čl. 21 ZFEÚ.

19. Prejudiciálnu otázku v tomto prípade podal rumunský ústavný súd, ktorý zaujímalo najmä to, či pojem „*manželský partner*“ podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (ďalej len „*smernica*“), zahŕňa aj manžela rovnakého pohlavia, ktorý by tak mal v hostiteľskom členskom štáte právo na pobyt dlhšie ako tri mesiace ako rodinný príslušník občana Európskej únie.

20. Súdny dvor pojem „*manželský partner*“ podľa smernice interpretoval tak, že sa vzťahuje aj na manžela rovnakého pohlavia, keďže znenie predmetného ustanovenia (čl. 2 ods. 2 smernice, pozn.) je rodovo neutrálne. Okrem toho by rozdiely medzi členskými štátmi v priznávaní práva pobytu manželom rovnakého pohlavia mohli ohroziť užitočný účinok (*effet utile*) tejto smernice. Zdôraznil, že členské štáty sa môžu slobodne rozhodnúť, či vo svojom vnútroštátnom právnom poriadku povolia manželstvá osôb rovnakého pohlavia, avšak pri výkone tejto právomoci musia dodržiavať právo Európskej únie chrániace voľný pohyb osôb (body 37 a 38). Pripustil síce, že obmedzenie slobody pohybu občanov Európskej únie možno odôvodniť verejným poriadkom a národnou identitou, avšak nezistil, že by boli ohrozené. Uznanie manželstva osôb rovnakého pohlavia iba na účely priznania pobytových práv sa totiž nijako nedotýka inštitútu manželstva vo vnútroštátnom práve, ktorý si môžu členské štáty naďalej upraviť podľa svojho uváženia.

21. Jedným z významných recentných rozhodnutí Súdneho dvora je aj rozsudok vo veci Wojewoda Mazowiecki (rozsudok z 25. 11. 2025, C-713/23, ECLI:EU:C:2025:917). Predmetom konania bola otázka, či členský štát môže odmietnuť uznať manželstvo osôb rovnakého pohlavia uzavreté v inom členskom štáte, ak takéto manželstvo jeho vnútroštátne právo nepozná. Poľské orgány odmietli prepísať do matriky manželstvo uzavreté v Nemecku s odôvodnením, že poľský právny poriadok manželstvo osôb rovnakého pohlavia neumožňuje a jeho uznanie by bolo v rozpore so základnými princípmi vnútroštátneho práva.

22. Súdny dvor nadviazal na svoju skoršiu judikatúru vo veciach Coman a iných a zdôraznil, že výkon práv vyplývajúcich z občianstva Európskej únie nemôže byť podmienený stratou alebo popretím osobného a rodinného statusu, ktorý občan Európskej únie nadobudol v inom členskom štáte. Ak by osoba bola v jednom členskom štáte považovaná za vydatú alebo ženatú a v inom za slobodnú, mohlo by to odrádzať od výkonu práva na voľný pohyb a pobyt (bod 44).

II.4. Výber z rozhodovacej praxe Európskeho súdu pre ľudské práva:

23. Dňa 17. januára 2023 Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) rozsudkom Fedotova a ostatní proti Rusku (rozsudok Veľkej komory zo 17. 1. 2023, sťažnosti č. 40792/10, 30538/14 a č. 43439/14) vyslovil, že v súlade s pozitívnym záväzkom štátov vyjadreným v čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „*dohovor*“) sú členské štáty povinné prijať právnu úpravu poskytujúcu právne uznanie a ochranu párom tvoreným osobami rovnakého pohlavia (bod 178). Zároveň potvrdil, že z judikatúry ESLP nevyplýva pozitívny záväzok štátov umožniť

uzatvorenie manželstva aj osobám rovnakého pohlavia. EŠLP konštatoval, že priestor štátu na uváženie je v tomto prípade potrebné vnímať. Zhoda v súčasnosti nepanuje v tom, akú formu by malo mať toto uznanie a obsah poskytovanej ochrany. Tam preto EŠLP uznal širší priestor na uváženie a poukázal na to, že nemusí ísť o manželstvo. Poskytovaná ochrana však musí byť primeraná a do úvahy je potrebné vziať rôzne aspekty, najmä materiálne (výživné, zdanenie, dedenie) a morálne (práva a povinnosti vzájomnej pomoci), ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou života v páre.

24. Závery uvedené v rozsudku Fedotova a ostatní proti Rusku EŠLP potvrdil aj rozsudkom vo veci Buhuceanu a ostatní proti Rumunsku (rozsudok Veľkej komory z 23. 5. 2023, sťažnosti č. 20081/19 a ďalšie), rozsudkom Koilova a Babulkova proti Bulharsku (rozsudok z 5. 9. 2023, sťažnosť č. 40209/20) a rozsudkom Przybyszewska a ostatní proti Poľsku (rozsudok z 12. 3. 2024, sťažnosť č. 11454/17 a 9 ďalších). V rozsudku vo veci Maymulakhin a Markiv proti Ukrajine (rozsudok z 1. 6. 2023, sťažnosť č. 75135/14) EŠLP zároveň uviedol, že rozdielne zaobchádzanie spočívajúce v neospravedliteľnom odmietnutí akejkoľvek formy právneho uznania a ochrany sťažovateľom ako páru osôb rovnakého pohlavia v porovnaní s pármí osôb rôzneho pohlavia je diskrimináciou voči sťažovateľom na základe ich sexuálnej orientácie, a preto konštatoval porušenie zákazu diskriminácie podľa čl. 14 dohovoru (body 80, 81).

II.5. Vnútroštátna právna úprava:

25. Podľa čl. 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“):

„(1) Nadobúdanie a stratu štátneho občianstva Slovenskej republiky ustanoví zákon.

(2) Nikomu nemožno odňať štátne občianstvo Slovenskej republiky proti jeho vôli.“

26. Ústava ďalej v čl. 41 stanovuje:

„(1) Manželstvo je jedinečný zväzok medzi mužom a ženou. Slovenská republika manželstvo všestranne chráni a napomáha jeho dobru. Manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých.“

27. Podľa § 9 ods. 1 a 2 zákona o štátnom občianstve:

„(1) Štátne občianstvo Slovenskej republiky možno stratiť

a) prepustením zo štátneho zväzku Slovenskej republiky na vlastnú žiadosť,

b) nadobudnutím cudzieho štátneho občianstva na základe výslovného prejavu vôle.

(2) Zo štátneho zväzku Slovenskej republiky možno prepustiť osobu, ktorá preukáže, že má štátne občianstvo iného štátu, alebo prisľub jeho udelenia v prípade prepustenia zo štátneho zväzku Slovenskej republiky.“

28. Podľa § 9 ods. 16 až 18 zákona o štátnom občianstve:

„(16) Štátny občan Slovenskej republiky stráca štátne občianstvo Slovenskej republiky dňom, ktorým na základe výslovného prejavu vôle, ktorým je žiadosť, vyhlásenie alebo iný úkon smerujúci k nadobudnutiu cudzieho štátneho občianstva, dobrovoľne nadobudne cudzie štátne občianstvo.

(17) *K strate štátneho občianstva Slovenskej republiky podľa odseku 16 nedôjde, ak štátny občan Slovenskej republiky nadobudol cudzie štátne občianstvo manžela za trvania spoločného manželstva, alebo ak bolo cudzie štátne občianstvo nadobudnuté narodením, osvojením, alebo ak ho nadobudlo maloleté dieťa. Štátny občan Slovenskej republiky je povinný písomne oznámiť nadobudnutie cudzieho štátneho občianstva podľa predchádzajúcej vety do 90 dní od jeho nadobudnutia ministerstvu a je povinný predložiť k tomuto oznámeniu doklady v listinnej podobe preukazujúce nadobudnutie cudzieho štátneho občianstva a ďalšie doklady preukazujúce, že nedošlo k strate štátneho občianstva Slovenskej republiky podľa predchádzajúcej vety, najmä rodný list, sobášny list a právoplatné rozhodnutie o osvojení dieťaťa.*

(18) *K strate štátneho občianstva Slovenskej republiky podľa odseku 16 nedôjde ani vtedy, ak štátny občan Slovenskej republiky nadobudol cudzie štátne občianstvo štátu, v ktorom mal v čase nadobudnutia cudzieho štátneho občianstva povolený pobyt, registrovaný pobyt alebo inak evidovaný pobyt najmenej päť rokov; podmienka pobytu sa považuje za splnenú, ak sa štátny občan Slovenskej republiky na území cudzieho štátu počas tejto doby skutočne zdržiaval. Štátny občan Slovenskej republiky je povinný písomne oznámiť nadobudnutie cudzieho štátneho občianstva podľa predchádzajúcej vety do 90 dní od jeho nadobudnutia ministerstvu a je povinný predložiť k tomuto oznámeniu doklady v listinnej podobe preukazujúce nadobudnutie cudzieho štátneho občianstva a dĺžku pobytu v štáte nadobudnutia občianstva ku dňu jeho nadobudnutia; ministerstvo si vyžiada aj ďalšie doklady, ak sú potrebné na preukázanie pobytu štátneho občana Slovenskej republiky na území cudzieho štátu. Ak sa po prijatí oznámenia podľa predchádzajúcej vety preukáže, že podmienka pobytu podľa prvej vety nie je splnená, ministerstvo zašle tomu, kto oznámil nadobudnutie cudzieho štátneho občianstva, písomné oznámenie o strate štátneho občianstva Slovenskej republiky podľa odseku 1 písm. b) a o vykonaní záznamu o jeho strate v Ústrednej evidencii nadobudnutia a straty štátneho občianstva Slovenskej republiky a v registri obyvateľov Slovenskej republiky.*

29. Napokon v § 19a zákon o štátnom občianstve stanovuje:

„Práva pri uplatňovaní tohto zákona sa zaručujú rovnako všetkým osobám bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo k etnickej skupine v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania ustanovenou osobitným zákonom.“

III.

O prejudiciálnej otázke

III.1. K subsidiarite:

30. Ústavný súd si je vedomý subsidiárnej povahy svojej právomoci a zásady, podľa ktorej má byť ochrana základných práv a slobôd poskytovaná prednostne orgánmi verejnej moci, ktoré sú na rozhodnutie veci príslušné v prvom rade. V posudzovanej veci podal sťažovateľ v roku 2024 správnu žalobu, o ktorej v súčasnosti koná Správny súd v Bratislave v konaní sp. zn. 6S/95/2024. Vo veci do dnešného dňa nebolo právoplatne rozhodnuté.

31. Za týchto okolností nemožno otázku subsidiarity posudzovať izolovane a formalisticky len ako otázku existencie stále prebiehajúceho konania pred správnym súdom. Rozhodujúce je, či tento

prostriedok ochrany poskytuje sťažovateľovi v konkrétnych okolnostiach účinnú a včasnú ochranu pred namietaným zásahom. Ak konanie pred príslušným súdom trvá bez rozhodnutia už približne dva roky, pričom namietaný zásah má trvajúci charakter a bezprostredne sa premieta do právneho postavenia sťažovateľa v priestore Európskej únie, ústavný súd nemôže dospieť k záveru, že samotná existencia nerozhodnutého konania pred správnym súdom bráni jeho vecnému prieskumu ústavnej sťažnosti, obzvlášť za situácie, keď sa sťažovateľ obrátil s ústavnou sťažnosťou aj na ústavný súd, teda je evidentné, že nejde o hypotetickú otázku.

32. V posudzovanej veci nejde iba o majetkový alebo administratívny dôsledok vnútroštátneho rozhodnutia, ale o tvrdenú stratu postavenia občana Európskej únie, ktoré je spôsobilé zásadným spôsobom zasiahnuť do výkonu jeho práv spojených s občianstvom Európskej únie. Občianstvo Európskej únie je podľa čl. 20 ZFEÚ viazané na štátnu príslušnosť členského štátu a čl. 21 ZFEÚ priznáva občanovi únie právo slobodne sa pohybovať a zdržiavať sa na území členských štátov. Strata tohto postavenia má preto priamy vplyv na rozsah práv sťažovateľa pohybovať sa a zdržiavať sa v členských štátoch za podmienok platných pre občanov Európskej únie.

33. Tento dôsledok je v prípade sťažovateľa osobitne závažný tým, že po strate občianstva členského štátu vystupuje vo vzťahu k právu Európskej únie ako štátny príslušník tretieho štátu, konkrétne ako občan Veľkej Británie. Takéto postavenie už nezakladá automatické právo na trvalý pobyt v inom členskom štáte za podmienok platných pre občanov Európskej únie. Občan Európskej únie nadobúda právo trvalého pobytu po splnení podmienky päťročného nepretržitého zákonného pobytu v inom členskom štáte, naopak, právne postavenie občanov Veľkej Británie po vystúpení Veľkej Británie z Európskej únie je viazané na osobitné pravidlá vrátane pravidiel dohody o vystúpení a vnútroštátnych pobytových režimov jednotlivých členských štátov, okrem iného aj domovského štátu sťažovateľa – Slovenskej republiky.

34. Ústavný súd preto vychádza z toho, že došlo ku konaniu, ktorého dôsledky nemožno bez ujmy ponechať na neskoršie posúdenie správnym súdom, pretože ide o zásah, ktorý podľa tvrdení sťažovateľa naďalej obmedzuje jeho možnosť využívať práva vyplývajúce z občianstva Európskej únie, najmä právo slobodného pobytu a pohybu, a zároveň mu znemožňuje nadobudnúť alebo udržať si trvalý pobyt v Európskej únii za podmienok platných pre občanov Európskej únie.

35. Z hľadiska subsidiarity je preto podstatné, že sťažovateľ využil zákonom predpokladaný prostriedok ochrany pred správnym súdom, avšak tento prostriedok mu dosiaľ neposkytol reálnu a účinnú ochranu. Za situácie, keď namietaný zásah pretrváva a jeho dôsledky sa prejavujú v oblasti základného statusu sťažovateľa ako občana Európskej únie, ústavný súd považuje za nevyhnutné sa vecou zaoberať.

36. Pri tomto posúdení však ústavný súd zároveň dospel k záveru, že rozhodnutie o ústavnej sťažnosti závisí od výkladu práva Európskej únie. Otázka je formulovaná v časti III.4 – „O veci samej“. Keďže odpoveď na túto otázku nie je pre rozhodnutie ústavného súdu iba okrajová, ale je určujúca pre posúdenie ústavnej sťažnosti, ústavný súd považuje za potrebné predložiť Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku podľa čl. 267 ZFEÚ na naliehavé konanie, keď dospel k presvedčeniu, že pokiaľ by sa postupovalo podľa riadneho prejudiciálneho konania, mohlo by to mať vážne dopady na už menované práva sťažovateľa.

III.2. Prerušenie konania o ústavnej sťažnosti:

37. Pretože sa ústavný súd rozhodol podať návrh na začatie prejudiciálneho konania pred Súdny dvorom, rozhodol týmto uznesením zároveň o prerušení konania o ústavnej sťažnosti sťažovateľa, a to podľa § 162 ods. 1 písm. c) Civilného sporového poriadku v spojení s § 62 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého súd konanie preruší, ak podal návrh na začatie prejudiciálneho konania pred Súdny dvorom podľa medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná.

III.3. O prípustnosti:

38. Ústavný súd považuje predloženú prejudiciálnu otázku za prípustnú, keďže v prejednávanej veci ide o otázku výkladu práva Európskej únie, ktorej riešenie je nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci samej. Predložená otázka nie je hypotetická. Jej zodpovedanie má priamy význam pre rozhodnutie ústavného súdu, pretože od výkladu práva Európskej únie závisí posúdenie, vnútroštátne rozhodnutie a vnútroštátny právny následok. Je teda otázne, či konanie, ktorým sťažovateľ stratil občianstvo členského štátu, obстоjí z hľadiska požiadaviek vyplývajúcich z práva Európskej únie. Ustálená rozhodovacia prax Súdneho dvora neponúka jednoznačnú odpoveď na túto otázku, teda vec nie je možné považovať za spadajúcu, či už pod *acte éclairée*, alebo *acte clair*. Bez odpovede Súdneho dvora by ústavný súd nemohol s potrebnou mierou istoty určiť, aký význam má mať právo Európskej únie pri posúdení namietaného zásahu a aké kritériá má pri tomto posúdení uplatniť.

39. Ústavný súd uviedol skutkový stav a právny rámec veci v rozsahu potrebnom na to, aby Súdny dvor mohol poskytnúť potrebnú odpoveď. Prejudiciálna otázka vychádza z konkrétneho právneho stavu, konkrétneho sťažovateľa a konkrétneho vzťahu medzi vnútroštátnou právnou úpravou a právom Európskej únie. Nejde preto o abstraktnú žiadosť o výklad práva Európskej únie, ale o otázku, ktorej riešenie je relevantné pre postup v prejednávanej veci. Z uvedených dôvodov ústavný súd dospel k záveru o prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa čl. 267 ZFEÚ.

III.4. O veci samej:

40. Podľa ministerstva nastala strata štátneho občianstva Slovenskej republiky zo zákona (*ex lege*), a to na základe § 9 ods. 1 písm. b) a § 9 ods. 18 zákona o štátnom občianstve. Sťažovateľ namietal, že vec nemožno posudzovať ako bežný prípad nadobudnutia cudzieho štátneho občianstva. Poukazuje na § 9 ods. 17 zákona o štátnom občianstve, ktorý umožňuje zachovanie slovenského štátneho občianstva pri nadobudnutí cudzieho štátneho občianstva v súvislosti s manželstvom – ktoré je však podľa ústavy špecifickým vzťahom medzi mužom a ženou. Táto výnimka podľa výkladu uplatneného vnútroštátnymi orgánmi nedopadá na sťažovateľa, keďže slovenský právny poriadok nepozná manželstvo osôb rovnakého pohlavia ani obdobný registrovaný inštitút.

41. Podstata veci preto spočíva v otázke, či ministerstvo mohlo na prípad sťažovateľa aplikovať právny následok straty štátneho občianstva Slovenskej republiky bez toho, aby posúdilo osobitné okolnosti veci, otázku rovnosti, dôvod nadobudnutia cudzieho občianstva, povahu jeho manželstva uzavretého podľa práva Veľkej Británie a predovšetkým dôsledky straty slovenského štátneho občianstva na jeho postavenie občana Európskej únie.

42. Sťažovateľ tvrdí, že ministerstvo neposúdilo primeranosť dôsledkov straty štátneho občianstva Slovenskej republiky. Osobitne nebolo podľa neho posúdené, že strata slovenského štátneho občianstva pre neho znamená aj stratu občianstva Európskej únie a stratu práv, ktoré sú s týmto statusom spojené. Ide najmä o právo slobodne sa pohybovať a zdržiavať sa na území členských štátov Európskej únie a o možnosť využívať právny režim občana Európskej únie pri dlhodobom pobyte, práci, pobytovej stabilite a nadobúdaní trvalého pobytu v členských štátoch. Zároveň je z vyjadrení ministerstva v komunikácii so sťažovateľom evidentné, že za dôvod odobratia považuje ministerstvo uzatvorenie manželstva muža s mužom v krajine, kde tento právny úkon možný je.

43. Dôsledkom straty slovenského štátneho občianstva je, že sťažovateľ už nevystupuje vo vzťahu k členským štátom Európskej únie ako občan Európskej únie, ale ako štátny príslušník tretieho štátu. Tým sa zásadne mení jeho právne postavenie pri vstupe, pobyte, práci a dlhodobej pobytovej stabilite v Európskej únii. Hoci občania Veľkej Británie môžu za určitých podmienok vstupovať do schengenského priestoru bez víza na krátkodobé pobyty, už nepoživajú všeobecné právo slobodného pohybu a pobytu ako občania Európskej únie. Pri dlhšom pobyte, práci, štúdiu alebo nadobúdaní trvalého pobytu sú odkázaní na režim štátnych príslušníkov tretích krajín a na podmienky stanovené právom Európskej únie a vnútroštátnym právom jednotlivých členských štátov.

44. Sťažovateľ tvrdí stratu základného právneho statusu, ktorý mu umožňoval využívať výhody občianstva Európskej únie. Okrem toho uvádza, že strata slovenského občianstva sa prejavila aj v jeho občianskom postavení vo vzťahu k Slovenskej republike, keďže mu bolo znemožnené zúčastniť sa na voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky, z čoho možno usudzovať, že aj do Európskeho parlamentu. Ústavný súd považuje za vhodné zdôrazniť, že sťažovateľ sa neusiluje o zachovanie občianstva vyslovene kvôli pobytu na Slovensku – so svojím manželom v súčasnosti dlhodobo býva vo Veľkej Británii. Ide o otázku jeho osobnej väzby k Slovenskej republike.

45. Pre ústavný súd je podstatné, že rozhodnutie vo veci samej si vyžaduje výklad práva Európskej únie. Článok 20 ZFEÚ priznáva občianstvo Európskej únie každej osobe, ktorá má štátnu príslušnosť členského štátu. Článok 21 ZFEÚ priznáva občanom Európskej únie právo slobodne sa pohybovať a zdržiavať sa na území členských štátov. Ak vnútroštátny právny následok vedie k strate štátneho občianstva členského štátu, a tým aj k strate občianstva Európskej únie, nejde už iba o otázku patriacu výlučne do autonómie členského štátu pri určovaní podmienok nadobúdania a straty štátneho občianstva. Takýto právny následok sa dotýka samotného statusu občana Európskej únie a práv, ktoré z neho vyplývajú.

46. Ústavný súd považuje za relevantné aj to, že vec má osobitný rozmer súvisiaci s manželstvom osôb rovnakého pohlavia. Vnútroštátna právna úprava priznáva výnimku zo straty štátneho občianstva v situácii nadobudnutia cudzieho štátneho občianstva v súvislosti s manželstvom. Sťažovateľ však tvrdí, že z tejto výnimky nemohol účinne benefitovať len preto, lebo jeho manželstvo uzavreté podľa práva Veľkej Británie je manželstvom osôb rovnakého pohlavia, pričom slovenský právny poriadok takýto inštitút nepozná. Ústavný súd si je vedomý, že v kontexte ustálenej judikatúry Súdného dvora a ESĽP nemusí štát umožniť uzatvorenie manželstva medzi dvoma osobami rovnakého pohlavia. Čiastkovou otázkou preto je, či právo Európskej únie pripúšťa, aby vnútroštátny právny poriadok v dôsledku neuznania manželstva osôb rovnakého

pohlavia nepriznal osobe ochranu pred stratou štátneho občianstva členského štátu, ak následkom je aj strata občianstva Európskej únie.

47. V tejto súvislosti sa zdá byť rozhodujúce, či členský štát môže pri uplatňovaní vnútroštátnej právnej úpravy o strate štátneho občianstva úplne odhliadnuť od manželstva uzavretého v inom štáte, ak toto odhliadnutie vyplývajúce z homosexuálneho charakteru manželstva vedie k strate občianstva členského štátu, k strate občianstva Európskej únie a k strate práv slobodného pohybu a pobytu. Nejde teda len o otázku, či je členský štát podľa svojho vnútroštátneho práva povinný zaviesť manželstvo osôb rovnakého pohlavia, ale o otázku, či môže byť takéto manželstvo s občanom nečlenského štátu Európskej únie občanovi na škodu či na ťarchu.

48. Z uvedeného vyplýva, že predmetom veci samej je stret vnútroštátnej právnej úpravy štátneho občianstva, vnútroštátneho neuznania manželstva osôb rovnakého pohlavia a práva Európskej únie na ochranu statusu občana Európskej únie. Ústavný súd preto potrebuje posúdiť, či vnútroštátne orgány boli povinné pred vyvodením následku straty štátneho občianstva Slovenskej republiky individuálne preskúmať primeranosť tohto následku vzhľadom na práva sťažovateľa podľa práva Európskej únie, najmä vzhľadom na stratu občianstva Európskej únie, právo slobodného pohybu a pobytu, právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života a zásadu rovnakého zaobchádzania.

49. Pre rozhodnutie ústavného súdu je potrebné, aby Súdny dvor vyložil, či čl. 20 a 21 ZFEÚ, prípadne v spojení s Chartou základných práv Európskej únie bránia takej vnútroštátnej právnej úprave alebo jej uplatneniu, podľa ktorých osoba stratí štátne občianstvo členského štátu, a tým aj občianstvo Európskej únie, v dôsledku nadobudnutia štátneho občianstva tretieho štátu v súvislosti s manželstvom s osobou rovnakého pohlavia, ak vnútroštátne právo priznáva ochranu pred stratou občianstva pri manželstve, ale túto ochranu neposkytuje manželstvu osôb rovnakého pohlavia uzavretému podľa práva iného štátu.

50. Ústavný súd preto predkladá Súdnemu dvoru nasledujúcu prejudiciálnu otázku:

„Má sa čl. 21 ods. 1 v spojení s čl. 20 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie vykladať v tom zmysle, že bráni takému výkladu vnútroštátneho ustanovenia, podľa ktorého občan Európskej únie stráca štátne občianstvo, a teda aj občianstvo Európskej únie, ak uzavrie manželstvo s osobou rovnakého pohlavia v štáte, ktorý nie je členským štátom Európskej únie, z dôvodu nadobudnutia cudzieho štátneho občianstva na základe výslovného prejavu vôle, pričom podľa vnútroštátneho práva by k strate občianstva nedošlo, ak by išlo o uzavretie manželstva medzi osobami rôzneho pohlavia?“

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. júla 2026

Peter Molnár
predseda senátu